

УДК 371.2

Пахолок Р.І.*

**УПРОВАДЖЕННЯ ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНИХ НАПРАЦЮВАНЬ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЧОЛОВІЧИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ КІНЦЯ ХVІІІ –
ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТ. У СУЧАСНУ ОСВІТНЬО-ВИХОВНУ ПРАКТИКУ**

У статті узагальнено теоретико-практичні напрацювання учительського збору західноукраїнських чоловічих навчальних закладів кінця ХVІІІ – першої третини ХХ ст., а також громадських та молодіжних об'єднань, позашкільних установ тощо. Виокремлено актуальні для сучасності ідеї, окреслено шляхи їх упровадження в практику дидактико-виховного процесу. Доведено актуальність таких теоретичних здобутків і практичного доробку чоловічих навчальних закладів досліджуваного періоду, як посилення виховної функції навчального процесу; налагодження співпраці між школою, сім'єю, громадою, громадськістю; відновлення і збереження народних, національних традицій; підвищення ролі національного та громадянського виховання в педагогічному процесі тощо.

Ключові слова: чоловічі навчальні заклади, навчальний процес, виховання, юнаки, дидактично-виховні ідеї.

Сьогодні перед Україною стоїть завдання формування системи освіти, яка відтворювала б культурний та інтелектуальний потенціал, здатний вивести суспільство з кризи та надати йому необхідного запасу міцності для входження до загальносвітового простору, зокрема й освітнього [12, с. 14]. Сьогоднішня система освіти України побудована на історичних традиціях, наступності освітніх реформ. Освіта мала б забезпечувати високий рівень духовного, соціального, економічного розвитку. Сьогодні йде мова про вибір нових соціально-освітніх цінностей і установок з максимальною індивідуалізацією навчання і виховання, урахуванням статевих, психофізіологічних і особистісних особливостей учнів. Одним зі шляхів виховання гармонійної, розвиненої в інтелектуальному й особистісному плані особистості з творчим і нестандартним мисленням, що володіє необхідною сумою базових знань, умінь і навичок, прагне до саморозвитку і самоактуалізації, психологічно і фізично здорова, є відродження традицій роздільного навчання. За кордоном і сьогодні школи-пансіонати роздільного навчання вважаються найкращими, як, скажімо, Ітонський коледж – приватна британська школа для хлопчиків, заснована ще 1440 р. Серед випускників коледжу – 19 прем'єр-міністрів Великої Британії.

Чоловічу освіту України сьогодні презентує приватна загальноосвітня школа І-ІІ ступенів для хлопчиків «Кадетство», заснована 2011 р. у м. Боярка Київської області. В її діяльності простежуємо цікаві аспекти, дотичні до функціонування чоловічих освітніх закладів досліджуваної доби: опіка над фізичним і моральним розвитком юнаків, залучення їх до «чоловічих» занять, формування характеру, витривалості, мужності.

Створення оптимальних можливостей для самореалізації в навчально-виховному процесі як хлопчиків, так і дівчаток є ключовим питанням сучасної освіти. Про це свідчать праці науковців, тематика виховних заходів, педрад [3]. Водночас у вітчизняній освіті накопичено ґрунтовний потенціал, склалися власні достатньо ефективні традиції у вихованні й культурно-освітньому розвитку індивідів. Йдеться насамперед про теоретико-практичні напрацювання, що склалися в ході становлення і функціонування західноукраїнських чоловічих освітніх закладів кінця ХVІІІ – першої третини ХХ ст. Тому актуальним є завдання зберегти накопичений досвід і визначити своє гідне місце в системі світових освітніх зразків, адже процес глобалізації незворотний і Україна – частина цього процесу.

* © Пахолок Р.І.

На необхідності використання творчих напрацювань у галузі чоловічої освіти наголошують Д. Герцюк, Т. Завгородня, І. Курляк, І. Небесник, О. Пенішкевич, М. Ричалка, В. Росул, Б. Ступарик та інші науковці. На сучасному етапі вдосконалення національної системи освіти України вважаємо за доцільне творчо використовувати не лише теоретичні здобутки, а й практичний доробок науковців і педагогів, що працювали в чоловічих освітніх закладах. Тому завданням нашої статті є виокремлення тих позитивних напрацювань у галузі чоловічої освіти досліджуваного періоду, які варто використовувати для покращення навчання й виховання юнацтва. Насамперед йдеться про адаптацію процесу становлення особистості (як чинника виховної системи сьогодення) в руслі інтеграційних процесів у європейському освітньому просторі з подальшим акцентуванням гуманізації змісту навчальних програм, а також удосконалення діяльності загальноосвітніх шкіл у царині виховання учнів тощо.

Сьогодні зростає роль економічного виховання учнів. «Державний стандарт загальної середньої освіти. Економіка» пропонує поетапний підхід до економічної освіти та виховання учнів загальноосвітньої школи, що передбачає послідовність і безперервність економічної освіти та виховання школярів від першого класу до закінчення школи. В 11 класі відповідно до навчального плану учні вивчають окремий предмет «Основи економічних знань». Ефективності вищезазваному процесу надасть творче застосування досвіду роботи чоловічих навчальних закладів у цьому напрямку: залучення юнаків до суспільно корисної, продуктивної праці, яка поєднується із засвоєнням економічних знань; прищеплення умінь раціонально організувати домашнє господарство, економити й заощаджувати гроші та інші матеріальні цінності; формувати у хлопців здорові матеріальні потреби, які б гармонійно поєднувалися

з духовними; виховувати бережливе ставлення до природних ресурсів.

Однією з вагомих сучасних проблем є нестача професійних і кваліфікованих кадрів. Досі в Україні не вироблено комплексного підходу до розв'язання питання забезпеченості кадрами підприємств у поєднанні з основними напрямками структурної перебудови економіки, програмами інноваційного розвитку, соціально-економічного розвитку регіонів. Сьогодні ми частково повторюємо ситуацію початку ХХ ст., коли недооцінення ролі професійної освіти призвело до суттєвого зниження кількості фахівців робітничих професій. Водночас в умовах зростання економіки національне виробництво потребує кваліфікованих робітничих кадрів. Тому актуальним сьогодні є досвід профорієнтаційної роботи в чоловічих освітніх закладах. Для оптимізації профорієнтаційної роботи варто започаткувати сторінки з профорієнтації в дитячій пресі, вести переписку з читачами, як це робилося в досліджуваний період, адже Інтернет не замінить друкованого слова. Актуальним є вивчення діяльності першого українського закладу, який професійно займався професійним консультуванням учнівської молоді – «Української поради до вибору звання».

Заслуговує на увагу вивчення досвіду організації побуту в бурсах, конвіктах, інтернатах, приватних станціях, тобто місцях проживання учнівської молоді. З тогочасного досвіду варто перенести в сучасну освітньо-виховну практику тісну співпрацю з батьками учнів; організацію повторення вивченого матеріалу в бурсах; опіку над приватними станціями, зважаючи, що значна частина учнівської й студентської молоді сьогодні мешкає на приватних квартирах. Сучасні правила для учнів варто доповнити заборонами вжиття тютюнових та алкогольних виробів, узгодження зміни місця свого проживання з батьками та куратором групи, посилити акцент на дотриманні моральних норм.

У всі часи йшлося про підняття престижу вчителя. Актуальним залишається це питання і сьогодні. Вважаємо, що на лекціях в училищах, інститутах, університетах, де навчаються майбутні педагоги, а також на курсах підвищення кваліфікації в інститутах післядипломної освіти педагогічних працівників варто озвучувати такі аспекти роботи західноукраїнських педагогів, як запровадження самоврядування,

сприяння діяльності таємних молодіжних гуртків, опіка над убогою учнівською молоддю та ін., усе, що сприяло демократичним стосункам між учителями й вихованцями, залишало теплі спогади в учнів і є дієвим сьогодні. У контексті питання повчальним є приклад вихованців V польської гімназії, які власним коштом спорудили пам'ятник директорові гімназії Ногаю (помер 1923 р.) [15, с. 215]. Це один із прикладів вдячності і пошани до свого вчителя, про який варто знати сучасним школярам. Такі приклади сприятимуть формуванню в учнів почуття вдячності, що Г. Сковорода вважав одним із головних завдань виховання. «Шануючи своїх учителів, ми себе шануємо», – цю сентенцію доцільно підкріплювати конкретними історико-педагогічними прикладами на кштал вищенаведеного.

Реалії сьогодення є підтвердженням того, що оборонний потенціал лишається визначальним елементом спроможності будь-якої держави відстояти свої життєво важливі національні інтереси, а її воєнна безпека – інтегральним результатом діяльності вищого політичного керівництва щодо забезпечення збройного захисту цих інтересів. Порівняно з традиційними, пов'язаними з безпосереднім застосуванням воєнної сили, сучасні загрози мають інший характер, інше походження і спрямування, вони інші за можливими масштабами наслідків у разі їх реалізації. Серед них – тероризм, етнічні, релігійні конфлікти, торгівля наркотиками, масові неконтрольовані міграції, екологічна нестабільність, корупція, відмивання грошей, торговельні війни, войовнича діяльність, викрадення інформації тощо.

Створення сучасної моделі Збройних Сил передбачає відповідні людські ресурси, яким можна було б довірити захист країни зі зброєю в руках [13]. Тому сьогодні необхідно підняти на вищий рівень військово-патріотичне виховання молоді. Історичний досвід виховання українського юнацтва (громадські та молодіжні організації, виховна робота в гімназіях тощо) є важливим джерелом ідей, що дозволять посилити патріотичне виховання українців. Так, досвід «Пласту» – неоціненний скарб для сьогодення, для формування світогляду молодої особистості. Тому святкування 100-річчя «Пласту» не обмежилось традиційними забавами, а стало своєрідним відродженням історичного досвіду, переосмисленням пластової історії.

Надзвичайно актуальними сьогодні залишаються ідеї й досягнення О. Тисовського у справі виховання молоді, досвід Пласту щодо об'єднання пластунів різних частин світу [14]. 2008 року вийшла праця видатного педагога і дитячого психолога Теодосія Самотулки, присвячена історії однієї з організаційних частин Пласту – новацтва, що об'єднує найменших пластунів [11]. Історико-педагогічний досвід виховання молодої особистості у «Пласті» реанімує виданий 2010 р. збірник публікацій «На крилах орлиних – до щастя Вітчизни» [8].

Сьогодні одним із головних напрямків вивчення освіти в Україні є дослідження її становлення й розвитку в окремих регіонах. Після проголошення незалежності України цей аспект історико-педагогічних досліджень набуває нових тенденцій: науковці аналізують не лише стан освіти в Україні та її регіонах у минулому, а й дають уявлення про національну політику тих урядів, у складі яких вони перебували [6; 7; 10]. Таким чином, навіть уже описані сторінки історико-педагогічного освітнього досвіду, зокрема і розвитку системи шкільництва у різних регіонах, сьогодні вимагають нового прочитання й осмислення.

Діяльність учительського складу чоловічих навчальних закладів заслуговує на вивчення й визнання сучасників. З метою вшанування пам'яті освітян на будинках колишніх чоловічих шкіл і гімназій сьогодні встановлюють меморіальні дошки; навчальним закладам присвоюють ім'я колишніх керівників. Так, 1990 р. у с. Плоскому Закарпатської обл., де народився і проживав Олександр Митрак, йому відкрито меморіальну дошку, а в містах Ужгороді, Мукачеві та селищі В. Березному його іменем названі вулиці [2, с. 78]. Відроджена гімназія в Городенці має ім'я А. Крушельницького; 2003 р. Бережанській гімназії присвоєно ім'я Б. Лепкого. 2003 року Чортківське

педагогічне училище названо іменем О. Барвінського; студенти й викладачі цього навчального закладу вивчають педагогічні ідеї та спадщину відомого педагога, громадсько-політичного й культурно-освітнього діяча. Детальніше про діяльність Чортківського обласного педагогічного училища йдеться у науковій розвідці автора, вміщеній у виданні «Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку» [9].

Відомими діячами не лише на західноукраїнських землях, а й у всіх регіонах України та за її межами стали як учителі, так і випускники чоловічих освітніх закладів XVIII – першої третини XX ст. Вивчення їхнього життєпису й діяльності є важливим виховним прикладом для сучасних поколінь. Тому пропонуємо проводити виховні, тематичні години, інші заходи в школах з вивчення внеску відомих наших земляків, випускників чоловічих освітніх закладів, у розвиток української культури. Адже історія однієї особи є невід’ємною складовою історії цілого народу. Цікавим і вартим поширення вважаємо досвід чернівчан: керівник громадської організації Чернівців «Рідне місто» С. Осачук виступив із пропозицією до традиційної нумерації чернівецьких шкіл додати прізвища відомих чернівчан, які своєю діяльністю прославили Україну. Управління освіти Чернівецької міської ради впродовж 2013-2014 н. р. планує перейменувати всі школи в місті. Згодом у кожній школі буде створено меморіальний музей того відомого діяча, чийм іменем названо навчальний заклад [1].

В умовах сучасної глобальної духовно-екологічної кризи, одним із проявів якої є погіршення здоров’я людства, зростає інтерес до питань збереження здоров’я та формування здорового способу життя, посилення контролю за станом здоров’я людей, громадської опіки над немічними і хворими, матеріально незабезпеченими, до способів пропагування здорового способу життя всіма доступними засобами, що практикувалися на західноукраїнських землях у досліджуваній період. Тому доречним для сьогодення є досвід з прищеплення навичок здорового способу життя галицькій учнівській молоді. Елементами, що заслуговують відновлення й упровадження в практику діяльності шкіл, вважаємо антиалкогольну пропаганду, запровадження фізкультхвилинок на уроках, залучення хлопців до участі у спортивних гуртках та секціях, запровадження на сторінках дитячих газет і журналів відповідних тематичних рубрик, заохочення спільної діяльності сім’ї та школи з формування в дітей санітарно-гігієнічних навичок, активного відпочинку, боротьби зі шкідливими звичками, що сприятиме формуванню здорових юнаків, адже від молодих залежить майбутнє держави.

1920 року під впливом діяльності та вимог товариства «Відродження», інших прогресивних товариств та організацій польський уряд змушений був прийняти низку протиалкольних законів, у яких ішлося про заборону продавати алкоголь особам, молодшим 21 року, та учням нижчих і середніх шкіл без огляду на їхній вік. Сьогодні в Україні згідно з чинним законодавством продаж алкогольних і тютюнових виробів дозволено особам віком від 18 років. Варто подумати і про внесення змін до законодавства, тим більше що сучасна молодь не є здоровішою за своїх попередників. Перед особами, що на високому рівні вирішують питання, гостро стоїть дилема: збагачення вузького кола осіб через реалізацію спиртвмісних напоїв і деградація цілої нації чи тверезий спосіб життя і здорова фізично й духовно держава. Якщо у XIX-XX ст. священникам, громадським діячам доводилося боротися з євреями-лихварями та поляками, які володіли правом пропінації (право виготовляти та продавати алкогольні вироби в межах своїх володінь, при цьому звільняючись від податків), то сьогодні маємо боротися з самими ж українцями – власниками ресторанів, барів тощо, – які споюють своїх же співвітчизників. Рекомендуємо переорієнтувати державну політику з бездієвої на дієву, спрямовану на попередження й профілактику вживання

алкоголю дітьми та молоддю, поширення ідей тверезості, формування здорового способу життя.

Сьогодні актуалізуються ідеї ощадності, спрямовані на навчання людей заощаджувати, аби їх збагатити; перетворити на внутрішніх інвесторів країни і тим самим протистояти іноземному поневоленню та мати політичну незалежність. 20 травня в Україні святкують день ощадності, який відомий як день банківського працівника. Останні тенденції у світі – фінансова криза, зменшення природних ресурсів, небезпека глобального потепління, жорстка конкуренція та гіперінтенсивний інформаційний розвиток планети – зумовлюють необхідність поширення ощадних ідей. Вважаємо доречним у сучасних школах створити каси ощадності, щоб змалку прививати дітям економність, привчати раціонально використовувати кошти. Актуальними для сьогодення є основні ідеї, що їх сповідували ще у ХХ ст.: підтримувати українські банки й організації; економити кошти шляхом відмови від купівлі тютюнових і горілчаних виробів; не зберігати гроші вдома, а віддавати до українських банків, зміцнюючи таким чином економіку України.

Сьогодні ще більше, ніж у минулому, зростає роль учителя, його особистості, безпосереднього впливу на учня – не тільки інтелектуального, а й психологічного. На жаль, бачимо протилежну тенденцію – намагання виключити контакт учителя з учнями, замінивши учителя комп'ютером. Однак жоден найдосконаліший комп'ютер не може навіть найменшою мірою імітувати подібний вплив, як не може він передати атмосфери творчості, що панує на уроці, який проводить креативний учитель; не може сформувати етичні, моральні якості.

Упродовж останніх років в окремих регіонах України спостерігаємо проблему надлишку фахівців з педагогічною освітою. Однак до цього часу так і не вироблено прозорої конкурентної програми працевлаштування учителів, що завдає шкоди системі освіти загалом. При формуванні нових правил на ринку педагогічних професій варто взяти до уваги механізм успішного вирішення проблеми надлишку педагогічних працівників в окремих шкільних округах краю Підкарпатської Русі у 30-х роках ХХ ст., коли світова економічна криза призвела до скорочення робочих місць – проведення щорічних конкурсів на вчительські посади.

У державній програмі «Вчитель», затвердженій постановою Кабміну від 28.03.2002 р. № 379, йдеться про негативні соціальні наслідки, пов'язані зі зменшенням у навчальних закладах питомої ваги педагогів-чоловіків [5, с. 3]. Однак до сьогодні ситуація мало змінилася. Тому вартою для використання в сучасній освітній системі вважаємо закарпатську практику залучення до практичної педагогічної діяльності більшої кількості вчителів-чоловіків шляхом надання їм соціальних гарантій урядом Чехословаччини та практику високого соціального забезпечення представників педагогічних професій загалом.

Організація навчання в сучасній школі буде ефективнішою за умови творчого використання досвіду минулого. Ретроспективний аналіз тенденцій розвитку чоловічої освіти є джерелом прогресивних змін сучасності. Для освітньої системи сьогодення надзвичайно цікавим є досвід організації навчального процесу на поліетнічних західноукраїнських землях. Організація та функціонування молодіжних гуртків і громад, створених учнями різних національностей, є прикладом толерантності, поваги до інших культур і вірувань. Символічним є саме приміщення Чернівецького національного університету (колишня резиденція буковинського митрополита): купол на вежі Дяківської школи оздоблений зірками Давида. Таким чином увіковічено пам'ять про фінансову допомогу, що її надала буковинській православної митрополії єврейська громада міста. На шпилі домашньої митрополичої церкви встановлено унікальний об'ємний хрест, який вказує католикам на захід, а православним – на схід. Саме толерантність сприяла одночасному функціонуванню українських, німецьких, польських, єврейських, румунських студентських братств.

Сучасний учитель повинен бути підготовлений також до діяльності в полікультурному середовищі, що передбачає володіння основами полікультурної освіти та досвідом організації педагогічної взаємодії з учнями в умовах полікультурності. Такий досвід напрацьовано на західноукраїнських землях, де підготовка вчителя здійснювалася в умовах «полонізації», «мадяризації», «чехізації», «онімечування». Застосування історичного підходу дозволяє, з одного боку, довести, що методична підготовка має глибокі традиції та прогресивні тенденції, з іншого – стане запорукою усвідомлення творчого використання історико-педагогічного досвіду в умовах реформування освітньої системи України. Адже полікультурна освіта сьогодні є вагомим складовою розвитку громадянського демократичного суспільства, для якого не притаманні шовінізм, расизм, етнічний егоїзм, і водночас відкритого у ставленні до інших країн, народів і культур, яке пропагує виховання в душі миру і взаєморозуміння. Соціально-політичною детермінантою функціонування полікультурної освіти стає інтенсивний розвиток інтеграційних процесів як важливої складової трансформації сучасного світу, а також прагнення України інтегруватися в світовий і європейський соціально-культурний і освітній простір, зберігши при цьому національну своєрідність [4, с. 41].

Нового розвитку вимагає й сучасне осмислення тенденцій українсько-польських взаємин. На часі опрацювання нових науково-теоретичних і методологічних підходів до вироблення й дослідження національної політики Польщі та України стосовно етнічних меншин, гармонізації міжнаціональних відносин, утвердження міжнаціональної злагоди, розширення міждержавної співпраці в цьому напрямку. Вивчення й аналіз діяльності чоловічих навчальних закладів на західноукраїнських землях досліджуваного періоду сприятиме глибшому дослідженню українськими і польськими істориками та політологами актуальних і контроверсійних сторінок історії українсько-польських взаємин з метою здобуття повчальних уроків і запобігання конфліктним ситуаціям на міжетнічному ґрунті, а також пошуку компромісів в оцінці спільного минулого, вихованню в молоді толерантності, поваги до людей іншої національності, свідомого ставлення до міжетнічних проблем.

Підсумовуючи зазначимо, що в практику сучасного освітньо-виховного процесу доречно впроваджувати такі теоретичні здобутки й практичний доробок чоловічих навчальних закладів кінця XVIII – першої третини ХХ ст.: посилення виховної функції навчального процесу; налагодження співпраці між школою, сім'єю, громадою, громадськістю; відновлення й збереження народних, національних традицій; підвищення ролі національного та громадянського виховання в педагогічному процесі; врахування досвіду профілактики шкідливих звичок, формування здорового способу життя; використання ідей кооперації та самоврядування в освітніх закладах різного рівня акредитації; посилення профілактичної роботи з учнями шляхом створення у школах протиалкогольних, протинікотинових товариств; формування здорового способу життя, залучення до цього процесу громадськості, товариств, організацій, фондів; створення базових шкіл для проходження педагогічної практики, що дозволить ґрунтовніше ознайомити майбутніх педагогів з організацією навчально-виховного процесу, сприятиме їхньому становленню як фахівців; врахування досвіду організації системи підвищення кваліфікації вчителів, їхньої психолого-педагогічної та методичної підготовки.

Перспективами для подальших досліджень може бути вивчення діяльності юнацьких шкільних гуртків; життєвого та творчого шляху викладачів західноукраїнських чоловічих середніх навчальних закладів; історії становлення та розвитку навчальних закладів для хлопців та юнаків.

Література

1. В Черновцях школы назовут іменами Пауля Целана и Петера Деманта [Електронний ресурс] // Черновицкий музей истории и культуры евреев Буковины. – Режим доступу : <http://muzejew-news-ru.16mb.com/?p=2459>.
2. Гомоннай В. В. Антологія педагогічної думки Закарпаття (XIX – XX ст.) / В. В. Гомоннай. – Ужгород : Вид-во «Закарпаття», 1992. – 292 с. – (Закарпат. вид-ня Педтовариства України).
3. гендерні аспекти навчання та виховання: нетрадиційне засідання педагогічної ради з елементами тренінгу [Електронний ресурс] / підготувала Олійник Олена Леонідівна. – Сміла, 2011. – 7 с. – Режим доступу : <https://teklyne.edukit.ck.ua>.
4. Демчак М. М. Зміст полікультурної освіти у підготовці вчителів початкових класів / М. М. Демчак // Культура педагога в контексті освітніх парадигм (до 80-річчя з дня народження професора В. В. Сагарди): матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Ужгород, 28 лютого – 1 березня 2013 р.). – Ужгород : Видавництво ПП «Інватор», 2013. – С. 40-43.
5. Державна програма «Вчитель». – К. : Ред. загально-педагогічних газет, 2002. – 40 с. – (М-во освіти і науки України)
6. Житарюк І. Загальноосвітній рівень населення Буковини на межі XIX – XX століть [Електронний ресурс] / І. Житарюк // Українознавство: електронне наукове фахове видання. – 2007. – № 3. – С. 144–151. – Режим доступу до журн. : <http://www.ualogos.kiev.ua/>.
7. Житарюк І. Формування системи національної освіти Буковини та Північної Бессарабії (Хотинщини) за часів їх перебування у складі Австрії та царської Росії [Електронний ресурс] / І. Житарюк // Українознавство: електронне наукове фахове видання. – 2010. – № 3. – С. 96–101. – Режим доступу до журн. : <http://www.ualogos.kiev.ua/>
8. На крилах орлиних – до щастя Вітчизни : зб. публікацій. – Стрий, 2010. – 304 с.
9. Пахолок Р. І. Чортківське обласне педагогічне училище імені Олександра Барвінського / Р. І. Пахолок // Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Тернопільська область / ред. рада вид.: В. Г. Кремень (гол.); редкол. тому: В. П. Кравець (гол.). – Київ : Знання України, 2011. – С. 210-220.
10. Романова Ж. Початок реформування австрійської системи освіти та педагогічна діяльність Я. І. Фельбігера / Жанна Романова // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – 2003. – Вип. 17. – С. 247-252.
11. Самотулка Т. Новацьким шляхом / Теодосій Самотулка. – Львів; Нью-Йорк, 2008. – 287 с.
12. Стратегія реформування освіти в Україні : рекомендації з освітньої політики / під заг. ред. В. Андрущенка. – К. : «К. І. С.», 2003. – 296 с.
13. Тенюх І. Влада так і не зрозуміла, навіщо їй армія / Ігор Тенюх [Електронний ресурс] // Тиждень.ua. – 2013. – 18 жовтня. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Society/91791>.
14. Тисовський О. Життя в пласті: посібник для українського пластового юнацтва / Олександр Тисовський. – Торонто, 1961. – 545 с.
15. Шах С. Львів – місто моєї молодости (Спомин присвячений Тіням забутих Львов'ян) Ч. I і II / Степан Шах. – Мюнхен : Християнський Голос, 1955. – 267 с.

Пахолок Р. И.

ВНЕДРЕНИЕ ТЕОРЕТИЧЕСКИХ ПРАКТИЧЕСКИХ НАРАБОТОК ЗАПАДНОУКРАИНСКИХ МУЖСКИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ КОНЦА XVIII – ПЕРВОЙ ТРЕТИ XX В. В СОВРЕМЕННУЮ ОБРАЗОВАТЕЛЬНО-ВОСПИТАТЕЛЬНУЮ ПРАКТИКУ

В статье обобщены теоретико-практические наработки учительского сбора западноукраинских мужских учебных заведений конца XVIII – первой трети XX в., а также общественных и молодежных объединений, внешкольных учреждений. Выделены актуальные для современности идеи, намечены пути их внедрения в практику дидактико-воспитательного процесса. Доказана актуальность таких теоретических достижений и практического наследия мужских учебных заведений исследуемого периода, как усиление воспитательной функции учебного процесса; налаживание сотрудничества между школой,

семьей, обществом, общественностью; восстановление и сохранение народных, национальных традиций; роли национального и гражданского воспитания в педагогическом процессе и т.п.

Ключевые слова: мужские учебные заведения, учебный процесс, воспитание, юноши, дидактически-воспитательные идеи.

Pakholok R.I.

WESTERN UKRAINIAN MALE EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS OF THE LATE XVIII-TH-THE FIRST THIRD OF THE XX-TH CENTURY THEORETICAL AND PRACTICAL IDEAS APPLICATION IN MODERN EDUCATIONAL PRACTICES

The paper under consideration summarizes the theoretical and practical ideas discussed at teacher's convention of male Western Ukrainian educational establishments of the late 18th – the first third of the 20th centuries, community and youth groups, out-of-school establishments, etc. The author determined ideas relevant to contemporary life and the ways of their implementation into practice of didactic educational process. The actuality of such theoretical achievements and practical works of men's educational schools of the studied period was proven as the enhancement of the educational function of the educational process; cooperation between school, family, community, and the public; restoration and preservation of folk and national traditions; expanding the role of national and civil education in the educational process; taking into account the experience of bad habits prevention, adopting healthy lifestyle that will promote moral and physical health values with youth, helping Ukrainians to become fit; using the ideas of collaboration and self-government at educational establishments of different accreditation levels - that will advance the process of gaining skills of independence, saving, improving the economical education of male students; Information and knowledge of the home-country culture compared to the foreign countries – to be spread among the students, through guided tours, hiking, trips, conducting integrated lessons; giving new impact to the preventive work with students by creating non-alcoholic and anti-smoking groups in schools; supporting healthy lifestyle, involving community members, society, organizations and funds into that process; linking to general secondary schools for further pre-service teacher-trainees' practicums to be organized, aimed at closer look at educational process and promotion the teacher's job, etc.

Key words: males' educational establishments, the educational process, education, youth, didactic and educational ideas.

Рецензент: Кузьменко В.В.

УДК 373.3-051:378.046-021.68

Примакова В.В.*

**ВПЛИВ ГУМАНІСТИЧНОЇ СПАДЩИНИ В.СУХОМЛИНСЬКОГО
НА ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ**

У статті висвітлено гуманістичну спрямованість спадщини В. Сухомлинського та визначено її роль у розвитку післядипломної педагогічної освіти в Україні; проаналізовано погляди видатного педагога-класика на професійний розвиток учителів початкових класів у неперервній освіті. Схарактеризовано вплив сухомлиністики як новачасного педагогічного напрямку на розвиток вітчизняної освітньої галузі в цілому, її початкової шкільної ланки та післядипломної складової педагогічної освіти зокрема. Проаналізовано також особливості перевидання знакової книги В. Сухомлинського «Серце віддаю дітям» у новому прочитанні, зміст якої доповнено архівними матеріалами, рецензіями на книгу, перепискою автора з видавництвами.

Ключові слова: педагогічна спадщина В.Сухомлинського, сухомлиністика, професійний розвиток, післядипломна педагогічна освіта, вчителі початкових класів.

* © Примакова В.В.*